

REFERENTIEKADER GRENSOverschrijdend Gedrag
COMMISSIE JURIDISCHE BIJSTAND BIJSTAND LIMBURG

Preambule en rechtsgrond

Dit geschreven referentiekader is opgesteld door de Commissies voor Juridische Bijstand in uitvoering van artikel 26 van het Besluit van 29 oktober 2021 van de Vlaamse Regering over de juridische eerstelijnsbijstand en het Decreet van 26 april 2019 houdende de justitiehuisen en de juridische eerstelijnsbijstand:

Art. 26. De commissies ontwikkelen samen een geschreven referentiekader voor grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van de gebruikers.

De commissies hanteren een procedure voor de preventie van grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van de gebruikers en voor de detectie van en het gepast reageren op dat grensoverschrijdende gedrag. In die procedure is een registratiesysteem opgenomen dat geanonimiseerde gegevens bijhoudt over de gevallen van grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van de gebruikers.

De commissie meldt grensoverschrijdend gedrag van advocaten ten aanzien van de gebruikers aan de balie en aan de administratie. De meldingen bevatten geen persoonsgegevens.

DEEL I. Definitie

Referentiekader

Dit referentiekader beschrijft het minimaal afsprakenkader dat voor elke Commissie voor Juridische Eerstelijnsbijstand van toepassing is en waarmee de Commissies hun beleid verduidelijken ten aanzien van grensoverschrijdend gedrag t.a.v. gebruikers.

Elk CJB heeft de opdracht en engageert zich om dit beleid verder uit te werken en te implementeren. Door deze procedure te installeren geven de CJB's aan gebruikers en medewerkers een gepast kader en het mandaat om signalen te geven over grensoverschrijdend gedrag.

Gebruikers

De gebruikers betreffen alle personen die een beroep doen op de advies -en dienstverlening van de CJB's (bezoekers, adviesvragers, begeleiders gebruikers,...).

Aangewezen commissielid

De CJB's duiden één van de advocaten die deel uitmaken van de commissie aan als contactpersoon bij gevallen van grensoverschrijdend gedrag.

Medewerker

Alle personen, andere dan de advocaten, die in het kader van hun functie op de locaties waar juridisch eerstelijnsadvies wordt verstrekt, beroepsmatig of vrijwillig werkzaam zijn en mee betrokken zijn in de praktische organisatie van de zitdagen. (Zoals bijvoorbeeld locatieverantwoordelijken, onthaalbedienden, verantwoordelijken van een sociaal huis, werknemers van griffies, ...).

Grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van gebruikers

Elke vorm van ongewenst gedrag of ongepaste omgangsvorm - passief of actief, bewust of onbewust - dat door de gebruiker of de organisatie als negatief, ongewenst of gedwongen kan ervaren worden.

Het bepalen van wat grensoverschrijdend gedrag kan zijn hangt af van vele factoren:

- De persoonlijke beleving van de gebruiker.
- De persoonlijke kwetsbaarheid van de gebruiker
- Organisatieafspraken (huishoudelijk reglement, deontologisch kader,...).
- Maatschappelijke normen en waarden.
- ...

Grensoverschrijdend gedrag is gedrag dat ervoor zorgt dat iemand zich niet langer veilig en gerespecteerd voelt omdat diens persoonlijke grenzen met de voeten worden getreden. Ongewenst seksueel gedrag, (cyber)pesten en fysiek maar ook verbaal geweld zijn de meest gekende vormen van ongewenst grensoverschrijdend gedrag. Andere vormen zoals intimidatie, stalking, discriminatie en chantage vallen er ook onder.

Geweld als een vorm van grensoverschrijdend gedrag

Geweld uit zich hoofdzakelijk door gedragingen van:

- fysieke agressie (duwen, trekken, schoppen, slaan, spuwen, ... zowel gericht op personen als op voorwerpen)
- verbale agressie (beledigen, uitschelden, bedreiging,...)
- psychische agressie (stalken, intimideren, vernederen, dwingen, pesten,...)

Machtsmisbruik als een vorm van grensoverschrijdend gedrag

Onder machtsmisbruik moet worden verstaan de (soms subtiele) gedragingen waarbij het domineren van de gebruiker en het zich laten gelden centraal staan.

Enkele voorbeelden:

- pesten, kleineren, sociaal isoleren, intimideren, manipuleren, valselyk beschuldigen, kwaad spreken, zonder verantwoording negeren,...

Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Elke seksuele daad of iedere vorm van seksueel georiënteerd gedrag dat tegen iemands wil wordt uitgevoerd. De toestemming kan niet worden afgeleid uit de loutere ontstentenis van verweer van het slachtoffer. Seksueel grensoverschrijdend gedrag kan betrekking hebben op verbaal seksueel geweld (seksuele intimidatie), aantasting van de seksuele integriteit, voyeurisme, niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames en (poging tot) verkrachting.¹

Enkele voorbeelden:

- seksueel getinte opmerkingen geven en insinuaties maken
- seksuele toenadering zoeken, de gebruiker voorstellen een seksueel contact aan te gaan.
- ongewenste aanrakingen
- aanranding

Verzuim

Verzuim is het niet verlenen van bijstand aan een persoon in gevaar.

DEEL II. Referentiekader voor grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van de gebruikers

Iedereen die gebruik maakt van de dienstverlening Gratis Advocaten Advies moet zich aanvaard weten, respect ervaren, zijn eigenheid behouden en zijn integriteit gewaarborgd kennen. Hiervoor treden gebruikers en advocaten in een open houding met elkaar in communicatie. In een open overleg wordt de dienstverlening georganiseerd.

Het Gratis Advocaten Advies wordt verleend op vraag van de betrokken gebruiker, weliswaar rekening houdend met de mogelijkheden en beperkingen die de organisatie heeft en rekening houdend met de integriteit en privacy van al de gebruikers.

Dit referentiekader gaat dieper in op grensoverschrijdend gedrag en op welke wijze de CJB's hiermee wensen om te gaan.

De CJB's nemen voor hun dienstverlening de waardigheid en de eigen verantwoordelijkheid van de gebruiker als uitgangspunt. Respect voor de eigenheid van de gebruiker staat voorop. De gebruiker wordt altijd aanvaard als een

¹ Zie ook I. KEYGNAERT & I. VAN MELKEBEKE, Zorg voor slachtoffers van seksueel geweld: gids voor steunfiguren.

volwaardig persoon. De CJB neemt maatregelen om de integriteit van de gebruiker te waarborgen.

Grensoverschrijdend gedrag gaat in tegen de aanvaarding van elke gebruiker als volwaardig persoon en brengt de waardigheid van de persoon in gevaar.

De gebruikers die beroep doen op de kosteloze juridische eerstelijnsbijstand zoeken vaak hulp en advies voor problematische situaties. In die gevallen bevinden zij zich per definitie in een kwetsbare positie. De CJB dient er op toe te zien dat in het zoeken naar deze oplossing de gebruiker niet bijkomend gekwetst wordt of in een onveilige situatie terecht zou komen waarin de persoonlijke grenzen van de gebruiker worden overschreden.

Algemene principes

- De CJB's moeten een veilig kader kunnen bieden dat rekening houdt met de kwetsbaarheid van de gebruiker. Dit vraagt een klimaat van respect en vertrouwen waar geen plaats is voor grensoverschrijdend gedrag.
- Elk signaal over grensoverschrijdend gedrag moet ernstig genomen worden en verder onderzocht, wat recht doet aan alle betrokkenen
- Voor het slachtoffer is het belangrijk dat het grensoverschrijdend gedrag onmiddellijk stopt. Beveiliging en bescherming van het slachtoffer zijn prioritair. Nadien kan er een begin van verwerking én herstel gemaakt worden.
- Als het vermoeden op grensoverschrijdend gedrag weerlegd wordt, moet zeker het nodige gedaan worden voor de persoon op wie het vermoeden rustte. De CJB biedt dan ook steeds de nodige en gepaste zorg aan de betrokkenen.
- De nadruk binnen dit afsprakenkader ligt op het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag vanuit een preventieve benadering via een beleid waarin openheid, vertrouwen, communicatie centraal staan.

DEEL III. Procedure voor preventie, detectie en het gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van de gebruikers

A. Preventie en detectie van grensoverschrijdend gedrag

Het beleid gericht op de adequate preventie en detectie van grensoverschrijdend gedrag is gebaseerd op 3 pijlers:

1. Informeren van gebruikers

Gebruikers moeten weten dat de CJB beschikt over een procedure grensoverschrijdend gedrag. Ze worden hierover geïnformeerd. Dat kan onder meer door (het verwijzen naar) de website, folders, onthaalbrochures, het huishoudelijk reglement, ...

2. Alert zijn voor risicovolle situaties en signalen

Risicovolle situaties binnen en buiten de organisatie moeten gekend zijn. De adviesverlening gebeurt overwegend wanneer de advocaat helemaal alleen is met de gebruiker.

Advocaten en medewerkers van de locaties waar GAA wordt verleend moeten alert zijn voor signalen van grensoverschrijdend gedrag, ook wanneer dit 'uitgestelde signalen' zijn (bv. maanden na de feiten).

Vroegtijdige signalering en melding van grensoverschrijdend gedrag zijn belangrijk.

Misplaatste vormen van collegialiteit waarbij vermoedens niet worden besproken om collega's te beschermen zijn uit den boze.

3. Open communicatie over grensoverschrijdend gedrag (feedbackcultuur)

Praten over grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van gebruikers is niet evident en gebeurt zeker nog niet overal. Het risico op het zich mogelijk voordoen van dit gedrag tijdens de korte en éénmalige consultaties wordt mogelijks niet gezien of erkend. Daarom verdient dit bijzondere aandacht.

De CJB waakt erover dat iedere nieuwe dienstverstreker en medewerker van de locaties waar GAA wordt verstrekt geïnformeerd en gesensibiliseerd wordt over het bestaan van een specifiek beleid ten aanzien van grensoverschrijdend gedrag waaraan iedere advocaat, medewerker en gebruiker zich moet houden.

Elke advocaat en medewerker van de locaties waar GAA wordt verstrekt heeft de verantwoordelijkheid kritisch te reflecteren, elkaar formeel en/of informeel feedback te geven over de hulpverleningshouding en de (soms vage) grens tussen geoorloofd en ongeoorloofd handelen.

Wat is verantwoord handelen en wat niet meer? Open communicatie verheldert normen en bepaalt de grenzen binnen elke unieke situatie. Het kan helpen om normvervaging tegen te gaan en te voorkomen dat een situatie escaleert. Het is van belang dat advocaten en medewerkers van de locaties waar GAA wordt verstrekt, niet wachten om hierover te spreken tot er zich concrete voorvallen of problemen voordoen. Hierbij moet men ook openstaan voor de onbevangen en kritische blik van buitenstaanders of nieuwe medewerkers (bv. stagiairs, studenten die zitdagen bijwonen,...).

B. Gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag

1. Aanvoelen / opmerken van mogelijk grensoverschrijdend gedrag

In deze fase is nog niet duidelijk of er sprake is van grensoverschrijdend gedrag, maar gaat het om een aanvoelen.

Best neemt men zijn gevoel (aanvoelen) ernstig. Indien men zich slecht voelt bij het handelen van een collega, andere gebruiker, derde, enz, dan beschouwt men dit best als een signaal dat er iets mis is of kan zijn.

Dit bespreekbaar maken is echter niet altijd evident. Respect hebben en vertrouwen hebben in anderen zijn belangrijke waarden. Toch zijn kritisch durven staan t.a.v. elkaars handelen en dit bespreekbaar maken evenzeer belangrijk. In zo'n situatie spreekt men in eerste instantie de betrokken persoon hierover aan.

Als het aanvoelen van GOG hierdoor wordt weggenomen, kan er afgerond worden en stopt de procedure. Men informeert hierover wel het daarvoor aangewezen commissielid of, bij ontstentenis daarvan, de CJB-voorzitter.

2. Vermoeden van grensoverschrijdend gedrag

Wanneer het aanvoelen blijft, dan wordt het een 'vermoeden van grensoverschrijdend gedrag'. Daarbij wijzen de verhalen of gedragingen van advocaten, gebruikers of derden met een grotere waarschijnlijkheid op grensoverschrijdend gedrag dan bij een aanvoelen.

Wanneer het niet mogelijk is om de betrokkene aan te spreken op diens gedrag of wanneer dit geen effect heeft, dan wordt het aanvoelen eveneens een 'vermoeden van GOG'.

Indien een gebruiker zelf vertelt over bedenkelijke handelingen, wordt dit onmiddellijk aanzien als een "vermoeden van grensoverschrijdend gedrag".

Het vermoeden moet niet noodzakelijk gekoppeld worden aan een persoon. Zo kan het zijn dat de identiteit van het mogelijke slachtoffer of de mogelijke dader op wie het vermoeden betrekking heeft in deze fase nog onduidelijk is.

Bij een vermoeden van grensoverschrijdend gedrag geldt een **onmiddellijke meldingsplicht** aan het aangewezen commissielid, die de CJB-voorzitter op de hoogte brengt. Bij ontstentenis van een daarvoor aangewezen commissielid moet de melding rechtstreeks aan de CJB-voorzitter gebeuren.

Niet melden is ongeoorloofd, ook al leidt dit vaak tot een loyaliteitsconflict (men voelt zich slecht bij het handelen van de andere, maar ook slecht bij het idee dit te melden). Het beroepsgeheim kan niet ingeroepen worden als reden om geen melding te maken.

Vanzelfsprekend moet de melding gebeuren met de gepaste discretie.

De veiligheid, opvang en ondersteuning van het slachtoffer en andere betrokkenen moeten de allereerste zorg zijn. Ook hier is het van uiterst belang om de nodige discretie te bewaren.

3. Gepaste acties door de CJB

De voorzitter van de CJB, aangevuld met het aangewezen commissielid, voeren een discreet onderzoek naar het vermoeden van grensoverschrijdend gedrag. Gepaste acties omvatten onder meer:

- Een grondig gesprek met de melder(s)
- Verzamelen van bijkomende informatie afhankelijk van het soort misbruik door gesprekken met het vermeende slachtoffer en de betrokken advocaat
- Het slachtoffer informeren over de mogelijke gerechtelijke of buitengerechtelijke stappen
- Bij seksueel grensoverschrijdend gedrag zal het vermeend slachtoffer eveneens geïnformeerd worden over de [Zorgcentra na Seksueel Geweld²](#)
- Indien er sprake is van een slachtoffer en er werden nog geen passende maatregelen genomen, worden deze onmiddellijk genomen om herhaling te voorkomen (bv. tijdelijke schorsing van de betrokken advocaat voor wat betreft de permanenties eerstelijnsbijstand).
- De voorzitter van de CJB en het aangewezen commissielid waken erover dat de informatiebronnen niet afgerekend worden op het melden (er is immers meldingsplicht).

Er wordt een dossier opgesteld waarin nauwkeurig en chronologisch alle stappen vermeld worden. Dit dossier wordt bewaard door de voorzitter en is het enige exemplaar. Het geldt ook als interne registratie en bevat onder meer

² In de ZSG kan een slachtoffer van aanranding of verkrachting verschillende soorten zorg krijgen. De zorg hangt af van hoelang geleden het seksueel geweld plaatsvond.

de datum van het (vermoedelijk) incident, datum van melding, datum van registratie en een intern registratienummer.

4. Melding aan de stafhouder

Wanneer na het onderzoek blijkt dat het vermoeden niet bevestigd wordt, dan wordt met gepaste zorg naar alle betrokkenen gereageerd.

De zorg gaat op de eerste plaats uit naar diegene(n) op wie het vermoeden betrekking had. De melder krijgt (melders krijgen) feedback over de genomen beslissing en voor de gebruiker wordt de situatie verder opgenomen binnen de hulp- en dienstverleningscontext. Ook de andere medewerkers krijgen de nodige ondersteuning.

Wanneer na het onderzoek het vermoeden wel bevestigd wordt, doet de voorzitter van de CJB melding aan de stafhouder van de balie van de advocaat. De stafhouder neemt de gepaste maatregelen in overeenstemming met artikel 458 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek.

Na afloop van de procedure volgt een **evaluatie** door de voorzitter van de CJB en, indien van toepassing, het aangewezen commissielid. Deze evaluatie wordt toegevoegd aan het dossier.

De melder(s) krijgt (krijgen) feedback over de genomen beslissing en de situatie wordt verder opgenomen binnen de hulp -en dienstverleningscontext.

De CJB is verplicht **het grensoverschrijdend gedrag van advocaten ten aanzien van gebruikers te melden aan de administratie.** Dit gebeurt aan de hand van het registratieformulier na afronding van het dossier (zie bijlage 2).

5. Nazorg en herstel na grensoverschrijdend gedrag

De CJB streeft herstel en nazorg na voor alle partijen. Dit zijn minstens het slachtoffer, de melder, de medewerkers van de locatie, de dader of degene op wie het vermoeden betrekking had. Per situatie worden gepaste acties ondernomen. Deze nazorg wordt op niveau van de CJB uitgewerkt.

DEEL IV. Intern registratiesysteem en melding grensoverschrijdend gedrag van advocaten ten aanzien van gebruikers aan de administratie.

Zie bijlage 1 en 2

BIJLAGE 1

Registratiefiche om binnen de CJB geanonimiseerd gegevens bij te houden over alle vastgestelde situaties van grensoverschrijdend gedrag

De CJB is verplicht om grensoverschrijdend gedrag te registreren volgens artikel 26 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 29 oktober 2021 over de juridische eerstelijnsbijstand.

Deze fiche wordt ingevuld door het aangewezen commissielid dan wel de CJB-voorzitter en wordt op een beveiligde plaats bewaard.

1 Vul hieronder de gegevens van de betrokken locatie in

Naam betrokken locatie:

Adresgegevens:

2 Vul hieronder de gegevens in van de persoon binnen de CJB die deze melding verder heeft opgevolgd

Naam:

Telefoonnummer:

e-mailadres:

3 Vul hieronder de gegevens van de interne registratie in

Datum incident:

Datum registratie:

4 Korte omschrijving van de feiten

5. Vul hieronder de gegevens van het slachtoffer in

- Man X
- Vrouw Leeftijd:

6. Indien het slachtoffer (verlengd) minderjarig is, werden de ouders of de wettelijk vertegenwoordiger van het slachtoffer op de hoogte gebracht?

- Ja
- Nee

7. Is de politie ingeschakeld?

- Ja
- Nee

8. Heeft de CJB maatregelen/acties genomen ten aanzien van slachtoffer - dader?

- Ja. Beschrijf hieronder welke maatregelen er werden genomen.

- Nee - motiveer

9. Welke adviezen zijn op basis hiervan uitgebracht in functie van het eigen beleid van de commissie?

Vak voor de administratie

Datum ontvangst:

Volgnummer:

BIJLAGE 2

Meldingsfiche grensoverschrijdend gedrag aan het Agentschap Justitie en Handhaving wanneer het GOG betreft door een advocaat t.a.v. een gebruiker

Waarvoor dient dit formulier?

Met dit formulier meldt u aan het Agentschap Justitie en Handhaving een geval van grensoverschrijdend gedrag in het kader van artikel 26 van het besluit van de Vlaamse Regering van 29 oktober 2021 over de juridische eerstelijnsbijstand.

Het grensoverschrijdende gedrag moet zich voordoen ten aanzien van een gebruiker binnen de dienst- en of hulpverleningscontext van de Commissie Juridische Bijstand.

Gegevens van de betrokken Commissie Juridische Bijstand en locatie

1 Vul hieronder de gegevens van de Commissie en de locatie in

Naam CJB: Commissie Juridische Bijstand Limburg

Adres hoofdzetel: Parklaan 25, 3500 HASSELT

Naam betrokken locatie:

Adres:

2 Vul hieronder de gegevens in van een contactpersoon binnen de CJB die deze melding verder zal volgen

Naam:

Telefoonnummer:

e-mailadres:

3 Vul hieronder de gegevens van de interne registratie in

Datum incident:

Datum registratie:

Gegevens van het slachtoffer

4. Vul hieronder de gegevens van het slachtoffer in

Man X

Vrouw Leeftijd:

Gegevens van het incident

5. *Indien het slachtoffer (verlengd) minderjarig is, werden de ouders of de wettelijk vertegenwoordiger van het slachtoffer op de hoogte gebracht?*

- Ja
 Nee

6. *Is de politie ingeschakeld?*

- Ja
 Nee

7. *Hieronder kan u het gedrag/de feiten omschrijven*

8. *Heeft de CJB al maatregelen/acties genomen naar aanleiding van de interne melding?*

- Ja. *Beschrijf hieronder welke maatregelen er werden genomen.*
- Nee

Aan wie bezorgt u dit formulier?

Bezorg dit formulier aan het Agentschap Justitie en handhaving

AGENTSCHAP JUSTITIE EN HANDHAVING

Koning Albert II-laan 35 bus 5, 1030 Brussel

<https://www.vlaanderen.be/agentschap-justitie-en-handhaving>